

PRAWO KONSTYTUCYJNE

NSP(Z) 2019/2020

PRAWO WYBORCZE

mgr Kinga Drewniowska

OBLICZANIE TERMINÓW WEJŚCIA W ŻYCIE AKTÓW NORMATYWNYCH

art. 6 ustawy o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych

1. Przy obliczaniu terminu wejścia w życie aktu normatywnego określonego w dniach nie uwzględnia się dnia ogłoszenia, z wyjątkiem przypadków, gdy akt normatywny wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.
2. Terminy wejścia w życie aktu normatywnego określone w tygodniach, miesiącach i latach kończą się z upływem dnia, który nazwą lub datą odpowiada dniu ogłoszenia, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było – w ostatnim dniu tego miesiąca.

Przykład nr 1:

• 12 stycznia 2020 r. – publikacja ustawy	
• vacatio legis 3 dni → wejście ustawy z życie?	16 stycznia 2020 r.
• vacatio legis 7 dni → wejście ustawy z życie?	20 stycznia 2020 r.
• vacatio legis 14 dni → wejście ustawy z życie?	27 stycznia 2020 r.
• vacatio legis 30 dni → wejście ustawy z życie?	12 lutego 2020 r.
• vacatio legis miesiąc → wejście ustawy z życie?	13 lutego 2020 r.
• vacatio legis 3 miesiące → wejście ustawy z życie?	13 kwietnia 2020 r.
• vacatio legis rok → wejście ustawy z życie?	13 stycznia 2021 r.

OBLICZANIE TERMINÓW WEJŚCIA W ŻYCIE AKTÓW NORMATYWNYCH

art. 6 ustawy o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych

1. Przy obliczaniu terminu wejścia w życie aktu normatywnego określonego w dniach nie uwzględnia się dnia ogłoszenia, z wyjątkiem przypadków, gdy akt normatywny wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.
2. Terminy wejścia w życie aktu normatywnego określone w tygodniach, miesiącach i latach kończą się z upływem dnia, który nazwą lub datą odpowiada dniu ogłoszenia, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było – w ostatnim dniu tego miesiąca.

Przykład nr 2:

- **28 stycznia 2018 r. – publikacja ustawy**
- **vacatio legis 3 dni** → wejście ustawy z życie?
- **vacatio legis 7 dni** → wejście ustawy z życie?
- **vacatio legis 14 dni** → wejście ustawy z życie?
- **vacatio legis 30 dni** → wejście ustawy z życie?
- **vacatio legis miesiąc** → wejście ustawy z życie?
- **vacatio legis 3 miesiące** → wejście ustawy z życie?
- **vacatio legis rok** → wejście ustawy z życie?

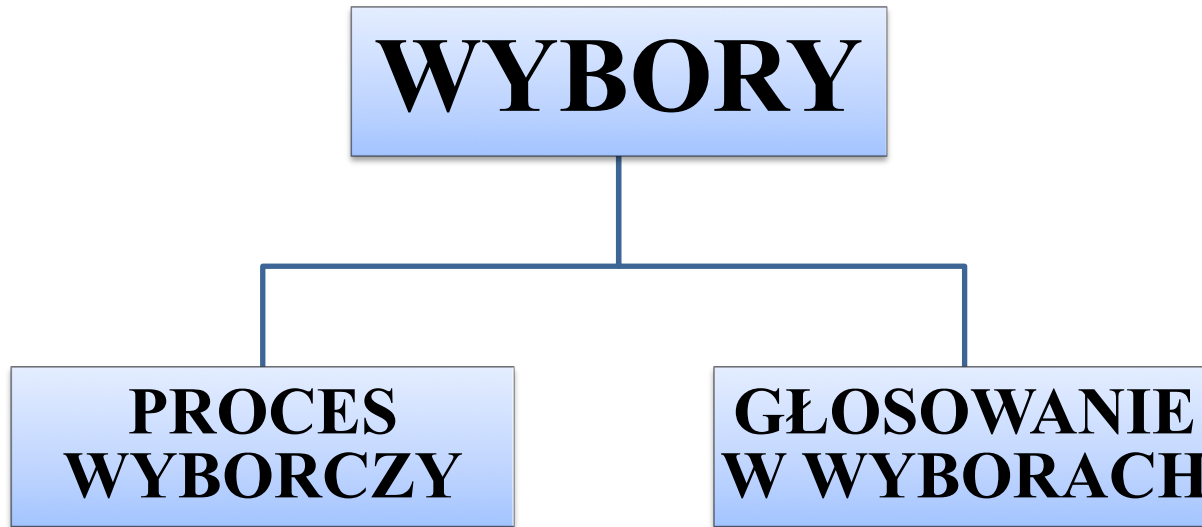
OBLICZANIE TERMINÓW WEJŚCIA W ŻYCIE AKTÓW NORMATYWNYCH

art. 6 ustawy o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych

1. Przy obliczaniu terminu wejścia w życie aktu normatywnego określonego w dniach nie uwzględnia się dnia ogłoszenia, z wyjątkiem przypadków, gdy akt normatywny wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.
2. Terminy wejścia w życie aktu normatywnego określone w tygodniach, miesiącach i latach kończą się z upływem dnia, który nazwą lub datą odpowiada dniu ogłoszenia, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było – w ostatnim dniu tego miesiąca.

Przykład nr 2:

• 28 stycznia 2018 r. – publikacja ustawy	
• vacatio legis 3 dni → wejście ustawy z życie?	1 lutego 2018 r.
• vacatio legis 7 dni → wejście ustawy z życie?	5 lutego 2018 r.
• vacatio legis 14 dni → wejście ustawy z życie?	12 lutego 2018 r.
• vacatio legis 30 dni → wejście ustawy z życie?	28 lutego 2018 r.
• vacatio legis miesiąc → wejście ustawy z życie?	1 marca 2018 r.
• vacatio legis 3 miesiące → wejście ustawy z życie?	29 kwietnia 2018 r.
• vacatio legis rok → wejście ustawy z życie?	29 stycznia 2019 r.

„Na gruncie Konstytucji pojęcie „wybory” jest używane w dwóch znaczeniach. Po pierwsze chodzi o **proces wyborczy**, tj. rozłożony w czasie zespół działań organów państwa, komitetów wyborczych, wyborców i innych podmiotów uregulowanych w Konstytucji i prawie wyborczym, zmierzających do wyłonienia członków organów przedstawicielskich (...). Po drugie, chodzi o **głosowanie w wyborach**, czyli wyrażenie (uzewnętrznienie) przez wyborców ich decyzji co do wyboru konkretnych osób na określoną funkcję lub stanowisko”

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 20 lipca 2011 r., sygn. akt K 9/11.

PRAWO WYBORCZE

**ZNACZENIE
PODMIOTOWE**

↓
prawo jednostki do uczestnictwa
w wyborach
(ogół wyborczych uprawnień)

**ZNACZENIE
PRZEDMIOTOWE**

↓
ogół norm prawnych regulujących
przygotowanie i przeprowadzenie
wyborów

PRAWO WYBORCZE

**CZYNNE
PRAWO
WYBORCZE**

**BIERNE
PRAWO
WYBORCZE**

WYBORY DO SEJMU:

- czynne prawo wyborcze: **18 lat**
- bierne prawo wyborcze: **21 lat**

WYBORY DO SENATU:

- czynne prawo wyborcze: **18 lat**
- bierne prawo wyborcze: **30 lat**

WYBORY PREZYDENTA RP:

- czynne prawo wyborcze: **18 lat**
- bierne prawo wyborcze: **35 lat**

FUNKCJE WYBORÓW

- **FUNKCJA KREACYJNA** → wyłonienie i ukształtowanie składu personalnego organów przedstawicielskich
- **FUNKCJA WYRAŻANIA WOLI WYBORCÓW** → wyborcy poprzez głosowanie wyrażają poparcie dla określonego programu politycznego
- **FUNKCJA LEGITYMUJĄCA** → organy przedstawicielskie uzyskują dzięki wyborom prawną legitymację do sprawowania władzy w imieniu i w interesie wyborców
- **FUNKCJA KONTROLNA** → kontrola nad organami przedstawicielskimi ze strony wyborców, zapewniając zgodność działalności tych organów z wolą suwerena
- **FUNKCJA INTEGRACYJNA** → zespolenie się wyborców wokół pewnych wartości społecznych, celów politycznych i programów

RODZAJE WYBORÓW

- **WYBORY POWSZECHNE / WYBORY LOKALNE**
- **WYBORY PONOWNE / WYBORY UZUPEŁNIAJĄCE**

SYSTEM WYBORCZY

SYSTEM WYBORCZY - całokształt prawnych i pozaprawnych reguł określających sposób przygotowania, przeprowadzania i ustalenia wyników wyborów (podziału mandatów). Na system wyborczy składa się nie tylko prawo wyborcze, ale także zasady, czy też zwyczaje polityczne.

Zasadniczo wyróżnia się trzy podstawowe rodzaje systemów wyborczych i różne ich odmiany:

- 1) **SYSTEMY WIĘKSZOŚCIOWE**
 - a) **system większości bezwzględnej** (kandydat lub lista musi uzyskać więcej niż połowę ważnie oddanych głosów)
 - b) **system większości względnej** (kandydat lub lista musi otrzymać więcej głosów niż konkurenci)
- 2) **SYSTEMY PROPORCJONALNE** (proporcja między liczbą głosów oddanych w wyborach na dane ugrupowanie a liczbą otrzymanych przez nie mandatów)
- 3) **SYSTEMY MIESZANE** (kombinacja elementów systemów większościowych i proporcjonalnych w stosunku pół na pół; gdy relacja ta nie będzie zachowana, nie można mówić o systemie mieszanym, a będzie to jedynie zmodyfikowany system, którego elementy przeważają)

METODA d'Hondta

	PARTIA A	PARTIA B	PARTIA C
UZYSKANY WYNIK	30.000	20.000	9.000
DZIELNIK - 1	30.000	20.000	9.000
DZIELNIK - 2	15.000	10.000	4.500
DZIELNIK - 3	10.000	6.666	3.000

Metoda d'Hondta znajduje zastosowanie w wyborach do Sejmu (art. 232 kodeksu wyborczego). Metoda ta faworyzuje większe ugrupowania.

METODA St. Laguë

	PARTIA A	PARTIA B	PARTIA C
UZYSKANY WYNIK	30.000	20.000	9.000
DZIELNIK – 1	30.000	20.000	9.000
DZIELNIK - 3	10.000	6.666	3.000
DZIELNIK - 5	6.000	4.000	1.800

METODA Hare'a-Niemeyera

$$\text{liczba mandatów} = \frac{\text{ilość głosów oddanych na daną partię} * \text{ilość mandatów}}{\text{suma ważnie oddanych głosów na wszystkie listy}}$$

$$\text{PARTIA A} \rightarrow (30.000 * 5) : (30.000 + 20.000 + 9.000) = 150.000 : 59.000 = 2,54$$

$$\text{PARTIA B} \rightarrow (20.000 * 5) : (30.000 + 20.000 + 9.000) = 100.000 : 59.000 = 1,69$$

$$\text{PARTIA C} \rightarrow (9.000 * 5) : (30.000 + 20.000 + 9.000) = 45.000 : 59.000 = 0,76$$

PARTIA A → 2 mandaty

PARTIA B → 2 mandaty

PARTIA C → 1 mandat

NACZELNE ZASADY PRAWA WYBORCZEGO

Art. 96 Konstytucji RP

1. Sejm składa się z **460 posłów**.
2. Wybory do Sejmu są **powszechne, równe, bezpośrednie i proporcjonalne** oraz odbywają się w **głosowaniu tajnym**.

Art. 97 Konstytucji RP

1. Senat składa się ze **100 senatorów**.
2. Wybory do Senatu są **powszechne, bezpośrednie** i odbywają się w **głosowaniu tajnym**.

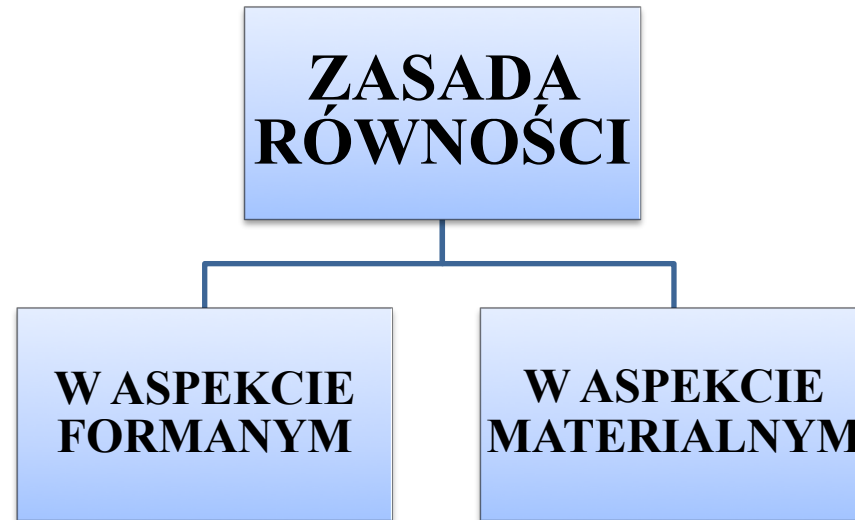

WYBORY DO SEJMU → pięcioprzymiotnikowe
WYBORY DO SENATU → trzyprzymiotnikowe

ZASADA POWSZECHNOŚCI

- zasada ta określa krąg podmiotów uprawnionych do wzięcia udziału w wyborach
- zasada ta nie jest tożsama z brakiem jakichkolwiek podmiotowych ograniczeń praw wyborczych, niemniej wymaga, aby przynajmniej czynne prawo wyborcze przysługiwało jak największej liczbie pełnoletnich obywateli
- **zakaz stosowania tzw. cenzusów wyborczych** (np. cenzusu wykształcenia, cenzusu majątkowego)
- **podmiotowe ograniczenia mogą mieć jedynie charakter naturalny** i odwoływać się do takich kryteriów, jak wiek, obywatelstwo, etc.
- **czynne prawo wyborcze/bierne prawo wyborcze**
- gwarancje realizacji zasady powszechności: obowiązek wyznaczenia wyborów na dzień wolny od pracy, prowadzenie rejestru wyborców, prowadzenie spisu wyborców, protest wyborczy kwestionujący ważność wyborów

ZASADA RÓWNOŚCI

- **zasada równości w znaczeniu formalnym** odnosi się do procedur wyborczych
 - w zakresie czynnego prawa wyborczego, każdy wyborca uczestniczy w wyborach na takich samych zasadach, a więc **posiada identyczną liczbę głosów (jeden wyborca=jeden głos)**
 - w zakresie biernego prawa wyborczego, zasada równości sprowadza się do zagwarantowania **równych szans w ubieganiu się o mandat**
- **zasada równości w znaczeniu materialnym** opiera się na założeniu, że **siła (waga) każdego głosu jest taka sama, czyli że każdy wyborca ma taki sam wpływ na wynik wyborów**

ZASADA BEZPOŚREDNIOŚCI

- wyborca oddaje swój głos bezpośrednio na preferowanego przez siebie kandydata (**jednostopniowy charakter wyborów**)
- **głosowanie przez pełnomocnika a zasada bezpośredniości głosowania → ?**
- **głosowanie korespondencyjne a zasada bezpośredniości głosowania → ?**

art. 54 kodeksu wyborczego

§ 1. **Wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności** w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych może udzielić pełnomocnictwa do głosowania w jego imieniu w wyborach, zwanego dalej „pełnomocnictwem do głosowania”.

§ 2. *(uchylony)*

§ 3. Przepis § 1 stosuje się również do wyborcy, **który najpóźniej w dniu głosowania kończy 75 lat.**

§ 4. Głosowanie za pośrednictwem pełnomocnika jest wyłączone w przypadku głosowania w obwodach głosowania utworzonych w jednostkach, o których mowa w art. 12 § 4 i 7, oraz w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich, a także w przypadku zgłoszenia przez wyborcę niepełnosprawnego głosowania korespondencyjnego.

§ 5. *(uchylony)*

ZASADA BEZPOŚREDNIOŚCI

„(...) zasada bezpośredniości wyborów (...) oznacza jednostopniowość aktu wyborczego i nie zawiera wymogu głosowania osobistego, z którym mogłoby kolidować głosowanie przez pełnomocnika. (...) o wąskim zakresie zastosowania tej instytucji [głosowania przez pełnomocnika] świadczą liczne ustawowe ograniczenia możliwości jej stosowania. Dotyczą one w szczególności kręgu wyborców, którzy mogą skorzystać z tej formy głosowania oraz kręgu osób, które mogą oddać głos w imieniu innego wyborcy jako pełnomocnik”.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 20 lipca 2011 r., sygn. akt k 9/11

art. 53a kodeksu wyborczego

§ 1. Wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych może **głosować korespondencyjnie**.

§ 2-3. (uchylone)

§ 4. Głosowanie korespondencyjne jest wyłączone w przypadku głosowania w obwodach głosowania utworzonych w jednostkach, o których mowa w art. 12 § 4 i 7, oraz w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich, a także w przypadku zgłoszenia przez wyborcę niepełnosprawnego pełnomocnictwa do głosowania.

ZASADA TAJNOŚCI GŁOSOWANIA

- dot. samego aktu głosowania i gwarantuje głosującemu, że jego decyzja wyborcza nie będzie ujawniona
- po stronie organów państwowych zasada ta rodzi obowiązek odpowiedniego przygotowania i przeprowadzenia wyborów
- po stronie obywatela zasadę tajności należy przestrzegać raczej jako prawo obywatelskie, a nie obowiązek

ZASADA PROPORCJONALNOŚCI

- zasadzie proporcjonalności podlega sposób ustalania wyborów do Sejmu (zasada ta występuje alternatywnie do zasady większości, która obowiązuje w przypadku wyborów do Senatu)
- w wyborach do Sejmu proporcjonalność polega na dokonaniu rozdziału mandatów w okręgu wyborczym (i potem w skali kraju) proporcjonalnie do odsetka głosów, które uzyskały poszczególne partie, czy ugrupowania konkurujące w wyborach
- progi wyborcze w wyborach do Sejmu (5% i 8%)

USTAWA Z DNIA 5 STYCZNIA 2011 r.

– KODEKS WYBORCZY

DZIAŁ I. Przepisy wstępne

DZIAŁ II. Organy wyborcze

DZIAŁ III. Wybory do Sejmu

DZIAŁ IV. Wybory do Senatu

DZIAŁ V. Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej

DZIAŁ VI. Wybory do Parlamentu Europejskiego

DZIAŁ VII. Wybory do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego

DZIAŁ VIII. Wybory wójta, burmistrza i prezydenta miasta

DZIAŁ IX. Przepisy karne

DZIAŁ X. Przepis końcowy

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK NR 1. Wykaz okręgów wyborczych do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

ZAŁĄCZNIK NR 2. Wykaz okręgów wyborczych do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

ZAŁĄCZNIK NR 3. Wykaz okręgów wyborczych w wyborach do Parlamentu Europejskiego.

ORGANIZACJA WYBORÓW DO SEJMU I SENATU

OKRĘGI WYBORCZE ORAZ OBWODY GŁOSOWANIA

OKRĘG WYBORCZY → jednostka terytorialna w ramach której dokonywane jest obsadzenie określonej liczby mandatów, a więc wybór określonej liczby posłów i senatorów. **W wyborach do Sejmu przewidziano utworzenie wielomandatowych okręgów wyborczych (art. 201 kodeksu wyborczego), natomiast w wyborach do Senatu utworzono 100 jednomandatowych okręgów wyborczych (art. 260 kodeksu wyborczego).**

OBWODY GŁOSOWANIA → jednostki tworzone na obszarze gminy obejmujące co do zasady **od 500 do 4.000 mieszkańców**, w ramach których przeprowadzane jest głosowanie. Podziału gminy na stałe obwody głosowania dokonuje **komisarz wyborczy**. **Minister Spraw Zagranicznych po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej tworzy stałe obwody głosowania dla wyborców przebywających za granicą, jeżeli na terenie obwodu przebywa co najmniej 15 wyborców (art. 14 kodeksu wyborczego).**

ORGANIZACJA WYBORÓW DO SEJMU I SENATU

ORGANY WYBORCZE

STRUKTURA KOMISJI WYBORCZYCH

**PAŃSTWOWA
KOMISJA
WYBORCZA**

**OBWODOWE
KOMISJE
WYBORCZE**

**OKRĘGOWE
KOMISJE
WYBORCZE**

PAŃSTWOWA KOMISJA WYBORCZA → stały najwyższy organ wyborczy właściwy w sprawach przeprowadzania referendów i wyborów

OKRĘGOWE KOMISJE WYBORCZE → w skład okręgowej komisji wyborczej wchodzi od 4 do 10 sędziów oraz z urzędu, jako jej przewodniczący, komisarz wyborczy

OBWODOWE KOMISJE WYBORCZE → powoływane spośród wyborców przez komisarza wyborczego (liczebność składu obwodowej komisji wyborczej uzależniona jest od liczebności mieszkańców danego obwodu)

ORGANIZACJA WYBORÓW DO SEJMU I SENATU

ZARZĄDZANIE WYBORÓW

Art. 98 Konstytucji RP

1. (...)
2. Wybory do Sejmu i Senatu zarządza **Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej** nie później niż na 90 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu i Senatu, **wyznaczając wybory na dzień wolny od pracy**, przypadający w ciągu 30 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu i Senatu.

GŁOSOWANIE

art. 4 kodeksu wyborczego

Wybory odbywają się w dniu wolnym od pracy.

art. 39 kodeksu wyborczego

- § 1. (...)
- § 2. Głosowanie odbywa się przez przerwy **od godziny 7⁰⁰ do godziny 21⁰⁰**.

ORGANIZACJA WYBORÓW DO SEJMU I SENATU

USTALANIE WYNIKÓW WYBORÓW

- Ustalanie wyników głosowania następuje w pierwszym etapie w poszczególnych obwodach głosowania. Obwodowe komisje wyborcze sporządzają protokół głosowania, który przesyłają do właściwej okręgowej komisji wyborczej. Następnie okręgowa komisja wyborcza, po weryfikacji prawidłowości ustalenia wyników głosowania w obwodzie, ustala na podstawie przesłanych protokołów wyniki głosowania w obwodzie, sporządza protokół i przekazuje go do Państwowej Komisji Wyborczej.
- Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza wyniki wyborów w **Dzienniku Ustaw w formie obwieszczenia** oraz **podaje je do publicznej wiadomości**.
- Posłom i senatorom wydawane jest **zaświadczenie o wyborze**.
- Państwowa Komisja Wyborcza przesyła Prezydentowi Rzeczypospolitej, Marszałkowi Sejmu/Marszałkowi Senatu oraz Sądowi Najwyższemu **sprawozdanie z wyborów**.

ORGANIZACJA WYBORÓW DO SEJMU I SENATU

WERYFIKACJA WAŻNOŚCI WYNIKÓW WYBORÓW

Art. 101 Konstytucji RP

1. Ważność wyborów do Sejmu i Senatu stwierdza **Sąd Najwyższy**.
2. Wyborcy przysługuje **prawo zgłoszenia do Sądu Najwyższego protestu** przeciwko ważności wyborów na zasadach określonych w ustawie.

- **protest wyborczy** wnosi się w terminie **7 dni** od dnia ogłoszenia wyników wyborów przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
- wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wykazać dowody, na których opiera swoje zarzuty
- Sąd Najwyższy rozpatruje protest **w składzie 3 sędziów** w postępowaniu nieprocesowym i wydaje, w **formie postanowienia**, opinię w sprawie protestu
- Art. 241-242 kodeksu wyborczego
- Sąd Najwyższy rozstrzyga o ważności wyborów **w formie uchwały**, która podejmowana jest **nie później niż w 90 dniu po dniu wyborów (uchwała ta ogłaszana jest w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej)**

Opracowano na podstawie:

- B. Banaszak, *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2012
- L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2018
- M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1-86*, Warszawa 2016
- M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom II. Komentarz do art. 87-243*, Warszawa 2016
- M. Granat, M. Zubik (red.), *Prawo konstytucyjne. Kazusy i ćwiczenia*, Warszawa 2012
- R. Piotrowski (red.), *Prawo konstytucyjne. Kompendium*, Warszawa 2018